

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<p>Előfizetési díj: Egész évre 4 frt. Félévre 2 „ Negyedévre 1 „</p>	<p>A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajkért kapják.</p>	<p>Ugy a lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közmuvelő- dés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.</p>
--	---	---

A tanár és a nagy várakozás.

Az iskolaév lezajlott. A pedellus parancsoló csepenyűje elnémult. Az iskola-épületek körüli terrek megürültek, megcsendesedtek. A nagy és kis, a pajkos és a szelid deákok mind utra keltek, könyveiket jól összekötözvén és podgyászuk kellő közepére szorítván, haza indultak kedves szülőik házába, hogy ott a nyert bizonyítványok arányában pihen-hessenek, mulathassanak; vagy pedig, hogy az egyik vagy másik tankönyvet újból elővegyék — — és tanuljanak; akarva vagy nem akarva, jó- vagy rossz kedvvel pótolják 2 hónap alatt azt, mit 10 hónap alatt elhanyagoltak!

De fellélekzik a tanár is a nehéz iskolaév végénél, örvend azon öntudatnak, hogy most két hónapon át szabad, — szabad a saját lelke tovább művelésére, kedvelt tantárgyának behatóbb és tüzetesebb tanulmányozására.

Szabadon rendelkezik a tanár most ideje fölött — mire használja e szabadságát?! — Többnyire nem egyéb, mint hivatalos teendőinek más alakba öntött folytatására.

Utra kél a tanár is, de hisz az ő útja hasonlít a szorgalmas méh kiröpüléséhez; mert a tudomány mézét gyűjti a jövő iskolaév számára; meggazdagítja ismereteit, tapasztalait, hogy minél jobb és hasznosabb tápanyagot szolgáltatthasson jövő évben szeretett tanítványainak, ez által is előremozdítván a jövő nemzedéknek tudományosságát, hasznavehetőségét.

De még az otthon maradó, szobájában ülő tanár is folytatja hasonlóképen hivatalos teendőinek egyik fontos részét, mert könyvei, gyűjteményei közt eltemetve olvas, vizsgál, határoz, rendez, megállapít egyik igazságot a másik után a jövő nemzedék számára.

Sőt még az a tanár is a ki elég szerencsés, hogy Michelsberg vagy Heltau*) kies hegyei közé viszsza vonulhat, hasonlóképen készül elő a jövő évre, mert, ha szabad idejét sétálás, társalgás, fürdés és — sörivással is tölti, csak szent kötelességét teljesíti, mert nem cselekszik egyebet, mint azt a mi szükséges a tartós munka által ellankadt szellemének felüdítésére, meggörbödtestének felrisszítására, hogy aztán jövő évben ujerővel kedvelt hivatásának minél jobban és minél dusabb eredménnyel élhessen.

Ez a tanár élete a nagy várakozás alatt — ez az ő jutalma évi fáradozásáért!

Ez a jutalom azonban nem kicsinylendő, mert ez magában foglalja a szellemnek semmi által sem pótolható legbecsesebb öntudatát: a teljesített kötelességnek boldogító érzetét.

A tanár nagy várakozás alatti életéről legtisztább képet nyerünk azonban leginkább akkor, ha a tanárok nyilvános működéséről a sajtó útján tudomást szerezzünk magunknak.

Ime, alig hogy az iskolaév bezáródott, megjelennek az iskolai értesítők. — Mit látunk az értesítők kezdő részében?

Majdnem minden értesítő tartalmaz tanár által írott egy-egy értekezést, (részvétünk a kivételt képező értesítőknek).

Nem élő tanuság-e az ilyen értekezés a tanár szorgalmáról, munkásságáról? S ha közelebről is szemügyre vesszük az értekezés tartalmát, csakhamar azon meggyőződésre jutunk, hogy annak anyagát a tanár szabad idejében a nagy várakozás alatt összegyűjtötte, tanulmányozta, rendezte és leírta! —

Alig, hogy a tanügyen árvakeveset lendítő iskolai adminisztratív iratok, jelentések, kimutatások

*) Két kedves falu Nagyszében közelében a déli havasok alsóbb kiágazásai alatt, felüldülést kereső számos vendégek látogatják évenként.

stb. két-két példányban lemásolva biztos kezekbe jutottak, országszerte olvashatni a napilapokban és szakközlönyökben a tudományokkal foglalkozó társulatok gyűléseinek egész sorát.

Ott olvassuk a természettudományi, történelmi, régészeti, irodalmi stb. társulatok működéséről szóló jelentéseket s bizton mondhatni, hogy mindenik jelentés fényes tanu a tanárok tevékeny részvételéről, ki nem fáradó szorgalmáról és ügyszeretéről.

A tanárok nagyvákáció alatti életének képéből csak egy részletet, de igen fontos részletet kívánunk ezen alkalommal különösen felemlíteni s ez nem más, mint a középiskolai tanáregyesület július hó 6-7-én Budapesten tartott nagygyűlése.

Sok és nehéz feladatok várnak megoldást a tanáregyesület tevékenységétől, s remélhető, hogy ezen egyesület erélyes fellépésének sikerülni is fog magasabb körökben oly intézkedéseket kieszközölni, mely a tanügy terén most virágzásban levő, de tartóhatatlan állapotoknak véget fognak vetni és a tanügynek ép és egészséges reformját megállapítandják.

Lapunk szűk tere nem engedi, hogy az ügyhez méltó bősséggel szóljunk, miért is meg kell elégednünk, csak egy-egy részletet szemügyre venni. — Így például a tanáregyesület gyűléséből csak egy mozzanatot fogunk most felemlíteni, mely bő világosságot áraszt azon véleményre, melylyel a roszakarat középtanodáinkat megtisztelte.

A közgyűlés t. i. első sorban teljes határozottsággal visszautasított egy legközelebb megjelent napi lapban történt csuf és méltatlan megtámadást, melyben a tanárok „paedagogus csizmadiáknak” neveztetnek azért, mert középtanodáinknak miniszterileg jóváhagyott kaptafája van, melyre a fiatal lelkeket kifizetik.

E vád, hogy középtanodáinkban a tanárnak a nevelést és oktatást egy miniszterileg jóváhagyott kaptafa szerint kell gyakorolnia, nem találja és nem is találhatja magát a tanárt; mert oka-e a tanár, hogyha az állítólag előirt kaptafa szerint dolgoznia kell?!

Nem! és ezerszer nem!!

Hiszen a tanár épen úgy van kötelezve a felsőbb helyről kibocsátott rendeleteket foganatosítani, mint bármelyik más honpolgár és hivatalnok is azt a reá vonatkozó rendeletekkel szemben megtenni köteles.

Kigunyolható-e tehát a tanár, ha ő az előirt rendeletek előtt — habár nem mindig jó szívvvel — meghajol?!

Nem és még ezerszer nem!!

Könnyebbült szívvvel mondhatjuk ezt, mert úgy látszik, hogy épen most egy üdvösebb forduló pont-hoz jutottak a tanárok, mert a vall. és közokt. miniszter 21.199 sz. alatt a módszeres értekezletek dolgában még május havában oly rendeletet bocsátott ki, mely a tanároknak oly annyira kívánatos önállóságát a tanügy terén jobban biztosítja, mint ez eddig volt.

Ezen rendelet helyes felfogása és czélszerű alkalmazása jó hatással lesz a tanügyre általában, megszilárdítani fogja pedig főképen az egységes tanmenetet a nélkül, hogy az kaptafává aljasulna.

Említett rendeletnél fogva mindenik tanár egy félévi idő alatt saját tantárgyairól állandó tanmenetet köteles szerkeszteni és jóváhagyás végett felsőbb helyre beterjeszteni.

Ime ezen rendeletet valóban utravalónak tekinthetnünk, a nagy vákációra miért is fennemlített állításon, hogy a tanár hivatalos teendőit a nagy vákáció alatt is csak folytatja, legfényesebben be van igazolva; mert jó tanmenet-terv készítése leszen tehát ezen nagy vákációra nézve a tanárnak legfőbb időtöltése, mihez t. kollegainknak jó kitartást, szokott munkakedvet, jó erőt és egészséget kívánok!

Dr. Cserni Béla.

Karcolatok

a magyar nemzet második évezredének küszöbén.

Az ipar.

A magyar nemzeti életnek meg van minden téren a maga árnyalata. Más nyugati kultur nemzetekkel szemben itt is a tapogatódzás osztályrésünk. A nemzeti és társadalmi életünk fejlesztésére kínálkozó forrásokat sem tudjuk kihasználni.

Azt kell mondanunk, hogy állami életünk intézőiben erre vagy hiányzik a képesség, vagy nincs erély, akarat és kezdeményezési készség; társadalmilag pedig szétszóródottak és szegények vagyunk. Vállalkozó szellemünk és élelmességünk inkább a mások t. i. a zsidók által produkált terménykészletek felhasználásában nyilvánul.

A székely szeszipart, melyet, mint a székelység egyik életfenntartási módját még az abszolutizmus is méltányolt és tiszteletben tartott, a magyar alkotmányosság, hogy ne mondjuk megsemmisítette, vagy úgy megpénzügyeztette, hogy abból az államnak és székelyeknek egyképen kára van és nem haszna.

Megszorításai által hozzáférhetlenné tette és kiszolgáltatta ezáltal a székely népet a szeszgyárosok pénzarisztokráciájának. Tette pedig ezt a magas magyar kormány a székelység életerének elvágására, a szeszgyárosok életerejének izmosítására, hogy ne mondjuk hizlálására, az államkincstár és államháztartás kárára és a közerkölcsiség alálására vagy a nép erkölcstelenségének ápolására.

Azt mondá Rácz Géza a képviselőház 1887. évi január 25-iki beszédében: „Különösen a szesz terén adózási tekintetben nagyon elmaradtunk... Angliában 100 foku szesz után 190 frt adó van, Franciaországban 1 hecctlr tiszta szesz után 186 frank, nálunk pedig 11 frt. — Ennek tulajdonítható, hogy vannak vidékek a hazában, a hol a jelen árak mellett 10 krért kapnak egy liter pálinkát. Ez pedig a nép erkölcsstenítésére vezet.“

Ugyan ő folytatólag mondja: „Angliában egyszer volt idő, a mikor falragaszok hirdették, hogy egy pennyért bárki kaphat pálinkát, 2-ért szalmát is, a melyen kialakudhatja mámorát. — Ha e téren nem iparkodunk reformokra, nálunk is lesz idő, amikor az, aki bejön az államvasut indóházából, látni fogja mint dülöngözőnek itt ott az emberek, sőt látni fogják a pálinkás butikusok által odakészített szalmás fekvő helyeket is, melyeken a részeket kialusszák mámorukat.“

Mire még azt jegyzé meg: „Ezen állapotok megszüntetését is elérhetnök a szeszmonopoliummal“. — Ma csak ezen eszme megtestesítése vethetne véget ezer bajnak és küzdelemnek, mely a kis és nagy gyárosokat emésztí, s versenyüket meddővé teszi.

A székely ipar mai helyzetét pedig elég világos színben tünteti fel a „székely művelődés- és közgazdasági egyesület“ marosvidéki választmányának a központi választmányhoz intézett feliratának ezensorai: „Székelyföldi iparunk, — sajnos, — nincs még annyira rendezve, hogy hazai részünkben is kellőleg szervezett áru-bazárok működnének s így azokkal összekötésbe mi sem léphetünk, hanem... a romániai vámháboru által sújtott határszéli városok Kolozsvárt 1886 augusztus 26-án rendezett kiállításának *katalogusában* megnevezett czégekkel direct összekötésbe lenni kértük a pozsonyi magyar közművelődési egyesületet, a helyi viszonyokhoz mért kereslethez képest különösen is felhíva az egyesület figyelmét a „Sepsiszentgyörgyi első székely szövő gyárra,“ Decsei Báró Bánffy Dezső és társai szövő gyárára; Tóth Sándor decsi műfazakas agyag áruira, csinos és izléses kancsóira; Szász János papolczi fadoboz készítő háziiparára; Krischner János szászrégeni kulacsos czélszerű fakulacsaira; Bogdán István kolozsvári kereskedő által képviselt Gróf Toldi — Horváth Lajosné által Adámosan, Gróf Bethlen Kálmánné által Nagy-Selyken és Csikmegye törvényhatósága által Csik-Szeredában készített háziiparkészítményekre és népies himzésekre; Gyarmathi Zsigmondné által Bánffy Hunyadon készített kalotaszegi népies himzésekre; továbbá a brassói és nagyszombati posztóiparra és a segesvári takácsok készítményeire; végül a székely házőknál termelt saját székely gyártmányú készítményekre.“

Mik kicsinyben eléggé jellemzik és jelzik a székely ipar mai állapotát és az annak fejlesztésére irányuló újabbkori mozgalmat és reményre jogosító jószándéku törekvéseket.

Iparunk mai helyzetét pedig szomoruan vi ágitja meg egyik jeles hazánkia, midőnezeket mondja: „Sok derék iparosunk van, de iparunk csak lehetne, mert azt az oktalan liberális szabadiparral tönkretették a zsidók, akik bár kerülük a kézi munkát, boltokat nyitván és selejtes külföldi árukkal megrakván, a keresztény iparosokat megfosztották munká-

joktól; akik aztán kénytelenek voltak a zsidótól alázatosan munkát kérni, s oly becsért dolgozni, amelyből nem megélni, hanem csak napszámosként tengődni lehet.

Ime nemzeti életünk minden mozzanatánál a nemzet testén hízó zsidó. Hogy hazánk ipara még fejlődési csirájában megölessék, elég lett volna rá manapig a vámszerződés, melya kiegyezés óta Ausztriánaka használt. Iparunk tulajdonképpen nemlévén, aléltta lett a földművelés, a kereskedők és iparosczégek egymásután buknak el, vagy tökéjökől tengetik életüket, pang és pusztul minden, csak az élődiék hiznak s ha néha vagy egy elbukik, csak azért, hogy hitelezőit annál jobban rászedje s az ország becsületét és hitelét eljásza. —

De azért e mancipáltuk őket. És nyerők, hogy ők a vérnélküli honfoglalók lettek otthon, mi pedig, kik és kiknek „apánk véren vették e hont s nem vásáron“ lettünk idegenek itthon. —

Valóban igazolta főkép a mai liberális kormány azon államférfi mondását, ki a kiegyezés után ezt mondá: „No most átadták a magyart ellenségének, azaz önmagának!“

De az azóta lezajlott rövid idő igazat ad azon Budapesteni hivatalt kereső erdélyi atyánkfának is, ki a hozza intézett kérdésre azt felelé: „Hát biz én is feljöttem arra a kenyérmezei diadalra!“

Ez nem szorul kommentárra azok előtt, kik tudják, hogy alkotmányos életünk ideje alatt a hivatalnokok száma százerekre és a kiadások százmilliókra szaporodtak.

A magyar ipar fejlesztés szempontjából 1874-ben indult volt meg egy kis mozgalom arra nézt, hogy a hadfelszerelési szükségletek legalább a quota arányában a közhadserég számára a magyar ipar termékeiből állíttassanak elő. És az eredmény: A közös hadügyminiszter 1874 szeptemberben tudatja, hogy „az iparosok és ipartestületek tömeges kérvényei tekintetbe vehetők nem voltak, mivel a hadsereg harczképességének biztosítása csak a nagy ipar elégséges és állandó előállítási képességére alapítható.“ —

A magyar ipar mindössze a losonczy és gálsi posztógyárak és a Schmitt-féle n.-botsányi gyár által volt csekély hányvód erejéig képviselve. —

A törvényhatóság legújabb kérvényei ezen állapotban találják a magyar ipar kérdését. —

Nekünk a quota aránya szerint pl. a 100 millióból 30 millió értékkel kellene a magyar ipar termékekből hozzájárulunk a hadfelszerelési szükségletekhez. S daczára hazai gyár- és kézműiparunk ez ágban versenyképességének, alig esik ránk 8 millió forint érték.

Nem de Ausztria koboza el előlünk itt is a jövedelem zsirját? Hát bizony áll az, hogy Magyarország Ausztria gyarmata, hűbérese, jobbjáya. És kormányunk a kiegyezésnél ma is engedékeny egész a nemzet tönkrejuttatásáig és haláláig.

Széchenyi dicsőült szelleme s nagyszerű alkotásai kijelölték az ösvényt e téren is, melyen haladnunk kell. S ime a nagyszabású bölcs politika helyett a gyáva epigonok, a „kenyérmezei diadal“ hősei, apró-cseprő párt- és érdekharcokban, pillanatnyi élőködés és önző uralomért való sürgés-forgás, szatécsködésben emésztik fel a nemzet drága erejét és életét.

Van erdélyrészi iparunknak, oly fejlett, oly derék ága,

mely megérdemli, hogy még a kormány is kezét nyújtson azon mozgalom érvényesítésére és támogatására, mely hivatva lenne az idegen ipart leszorítani piacainkról s melynek jelszava: „Vásároljuk szükségleteink fedezésére mindazt, mi itthon kapható, honi iparosainktól.“

Erre pedig kettő első sorban szükséges önérdékünkben a mi részünkről. Először, hogy emancipáljuk már valahára magunkat a plutokracia ránk erőszakolt érdekeinek és haladást hirdető hírlapirodalmának és a polgáriasságban előbbrehaladt nyugat, vagyis külföldi, idegen iránt önkárunkra ápolt hajlamunk és vonzódásunknak befolyása alól; másodsor, hogy a falusi és vidéki száz forintos szatócok, kik nagyobb városi kereskedők közvetítésével idegen gyárak olcsó áru kelméivel s hitelezése mellett látják el magukat: honi iparosaink kelméit, szöveteit, csinálmányait legalább részben és a hitelezés azon módzatai mellett, mint a bécsi vagy más idegen portékákat, kapják meg honi iparcsarnokainkban, raktárainkban és pénzszövetkezeteinkben is.

Szóval amint egyik hazánkfia megjegyzi „vissza kell foglalnunk saját honunkban a piacot, melyet mások saját iparunk eddigi kiskorúsága miatt elfoglaltak.“ S továbbá azt mondá Zay Adolf Brassó orsz. képviselője a kolozsvári iparosokhoz pohárköszöntőjében: „Tulajdonképen mi itt egészen nem-politikai társaság vagyunk, de alig hogy elhangzottak az első szavak összejövetelünk tisztán gazdasági célja érdekében, sziveinkből mindjárt ajkunkra száll legdrágább szavunk: *a hasa*. Ez egy erkölcsi hatalom még kezünkben.“

(Folytatása köv.)

TÁRCZA.

Útban.

*Székelyek honába
Vezet ez az út;
Szívem az örömtől
Nyugodni sem tud.*

*Mint egy pajzán gyermek
Dobog itt belül,
Mintha csak ő volna
Az ur egyedül.*

*Pedig egy nevet kell
Csak említenem,
S mindjárt engedelmes
Lesz az én szívem.*

*De én ki nem mondom
Est a szent nevet,
Mert a mily bohó, még
Tán meg is reped. . . .*

Révai Károly.

Töredékek egy spanyol utas naplójából.

(Folyt.)

Rövid idő elteltével már az „Oltári szentségről“ nevezett nővérek spanyol eredetű egyesületének házáról is emlegetett *Burgasban* valék, mely hajdan védváraival imponált, ma pedig kivált az előnyösen folytatott bortermelés és olajütésre fordítja terjedelmességét. Az egész vár fölött uralkodni látszó hatalmas templom itt azon emlékek közül való, melyekre a hamis tudomány és álműveltség oly sokáig ráfogta, hogy a sötét tudatlanság szüleményei, holott ma már világszerte mérvadó példánya a nemesbűlő műizlésnek, igazolva a sabinai magány lakójának, Horatiusnak (Art. p o e t 70.71) szavait:

„*Multa renascuntur, quae iam cadere, cadentque
Quae nunc sunt in honore*“...

Meg is tekintém tehát a fonségesnek oly magasztos kifejezést adó góthstylnek e remekét, mint azt a magasabb műbírálat alaposan kimutatta, hiven a lángész és istenes buzgalom kiváló férfiának, szent Ágostonnak e mondásán: „*Vae, qui adhaeserint transeuntibus, quia simul transeunt*“ sarkalló elvemhez: a lélek magasabb érdekeit mindenek fölé helyezni, de egyszersmind a valódi szépet s jót elő-előkerülő földi alakjaiban is lehetőleg méltatni . . .

Több órát szenteltem a nyájas fekvésével s tudományos intézeteivel gyönyörködtető *Valladolid érseki* városnak is, mely Columbus halálának s a jámbor de Ponte, Rodriguez, Suarez sokoldalulag üdvös tevékenységének is tanuja volt; sőt egykoron még királyi székvárosul is büszkélkedett.

Templomai ugyan nem vetekedhetnek Burgas előkelő egyházával; de a művészet hiányát bőven pótolja a hiveknek, a kik csakugyan „*Spiritu ferventes, Domino servientes*“ (Rom 12, 11) buzgósága. . . Ennek gyümölcsei a szelid könyörület és azon irgalmas szeretetnek, mely nem állhatván a beteg ágyától távol, ott kívánja a testvériség áldozatát meghozni, s műveiben nagyon szépen nyilatkoznak.

Az egyház nagy szentje s tudósa, szent Jeromosnak e szavai: „*Devotae mentis servitus immaculata, quotidianum martyrium*“ jutottak eszembe, midőn a ker. szeretet e tényeit szemléltem. Időztem a vonzó területű *Avilában* is hol szent Teréz született, s ezen zárdában töltötte jámbor életének java részét, és az örök Ideálnak mind jobban megközelítésével oldva meg rendeltetését, ritka kegyelmekben részesülve, csodálatosan működött Isten erkölcsi országának terjesztésében. Kettős tisztelettel léptem azért küszöbére a szent hajléknak; egyiket lelkem mélyében vívén Jehovának, a másikat szívemben a kath. egyház nagy dicsősége, e szerafflekü szűznek, kiből a malasztoknak Istene oly igen csodálatos...

Nem mellőztem a természeti szépségeivel kevésbé áradozó, nedves talaju *Medina del Campó-t* sem, mely szerencsés lőn Spanyolországnak ezen egyik legkedveltebb szentjéről, szent Teréziától, kinek ereklyéivel is bír, második alapítású Karmelita házat nyerhetni.

Nagyon jól esett itt a jámbor hivek ünnepi buzgalmanak is örvendező tanujául lehetnem. Ki ne épülne az Ur oltára előtt gyermeki bizalommal esengő, vagy ájtatos

keble szent érzelmeit magasztos karéneken elzengő szelid nép szemléletén?

Megállapodtam a világhírű zárdakolozsának, meg a „San Lorenzo el real de la Victoria“ sz.-Lőrincz aranyozott szobrától ragyogó homlokzatu templomnak tüzetes megnézésére s tanulmányozására hivatogó *Escuriálban*, az annyira szép spanyol földnek eme zord völgyében.

Völgynek nevezem, de kizárva a sima talajnak vég fogalmát is, mert ez bérczek s hegyektől környezett mélyedés, melyen csak gyalog fenyű és más törpe növények vegyesen tenyésznek.

Ugy tetszék, mintha a fejedelmi *Escuriált* is felsőbb kéz illesztette volna e helyre, figyelmeztetve a tudomány-szomjas zárándokot, miszerint azon magasztos szellem forrásához siet, mely hasonló roppant műveket tudta teremteni oly időben, midőn azok fölemelése nemzedékek kitörő hiterejét igénylél s ápolá egyszerűsmind.

(Folyt köv.)

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Jegyzőkönyv** az erd. róm. kath. irodalmi társulatnak Károlyfehérvártt 1888. július 2-án tartott XI. rendes közgyűléséről.

Jelen voltak:

Nagyméltóságú Lönhárt Ferencz erdélyi püspök ur fővédnök. Dr. Tódor József theologiai tanár alelnök, Fogarasi János székesegyházi karnagy pénztárnok, Dr. Cserni Béla gym. tanár ellenőr, Nagy Imre kanonok, Sántha János magyar igeni plebános, Takó Béla maros portusi plebános, Prokupek Samu Nagy-szeben-külvárosi plebános, Benedek József székes egyházi káplány, Butyka Sándor püspöki káplány, Choss György főelemi tanító, Gáspár István végzett theologus, Kóródi Mihály végzett theologus, Lajos Sándor borbándi kántor-tanító, Pál Antal gym. tanár, Tamási Áron püspöki titkár, Varga Sándor gym. tanár, Dr. Veress Ferencz theologiai tanár, Zlamál Agoston lyceumi tanár és Pál István lyceumi tanár, társulati titkár.

1.) Reggel 9 órakor az istentisztelet a székes egyházban megtartatván alelnök püspök urunk ő nagyméltóságát a gyűlésre meghívta és Ő Excellentiája tíz órakor kíséretével meg is jelent a gyűlésen, a hol az elnököt helyettesítő alelnök a jelenlevők lelkes éljenzései között ünnepélyesen üdvözlőlvén, a gyűlést megnyitottnak jelenti ki és felkéri a titkárt, hogy jelentését tegye meg.

2.) Pál István titkár olvassa jelentését a mint következők:

Nagyméltóságú Püspök Fővédnök Ur! T. Közgyűlés! Nehéz dolog jelentést tenni arról, a miről alig van valami jelenteni való. Tíz esztendeje, hogy társulatunk megalakult. Keletkezésekor szép reményekkel néztünk jövője elé, a mint illet is egy ily czélú társulatot illetőleg; munkásságát kedvező előjelek között kezdte s folytatta nem zajosan de serényen. S kétségkívül volt tíz esztendő életében oly mozzanat is, a mely talál ily czélú társasághoz s bátran mondható örömdetes jelenségnek; de magánvélekedésképen mégis kénytelen vagyok kimondani, hogy tíz esztendő korában társulatunk nincs azon a magaslaton, a melyet a kitűzött cél oly kívánatossá tesz; nem-

látom benne a fejlődés azon fokozatos haladását, a mely egy életerős szervezetenk természeti törvénye! tengődés-szerű életnek mondhatnám csak; nem ajánlom ugyan, hogy a jövőt illetőleg az eddig ápolat reményeket megvalósíthatlanoknak mondjuk, de a jövő meghódítására másabb természetű eljárás szükségeltetik.

A tagok száma esztendőnként ugyan meglehetősen egyforma, mert az évi kilépések az évi belépések által kiegyenlítődnek, de aztán ennél többre nem is igen megyünk. A munkásságot illetőleg azonban már alig ha lehet még ily kedvezőön is nyilatkozni.

A szakosztályok működése ugy szólva semmi. Az I. szakosztály egyszer próbálkozott gyűlést tartani, de nem tudott, mert tagok nem mentek. Az egész szellemi munkálkodás csakis társulati lapunk: a „Közművelődés“ terén nyilvánult; ez tekinthető összes munkálkodásunk tükörképül; ez pedig nyílt, mindig a közönség kezénél van; ítéltet a dolgozatok értéke és a lap szellemi színvonalá felől. A nélkül, hogy én ítéletet mondanék felőle, azok iránt való tekintetből, a kik nem egészen vannak vele megelégedve, megjegyzem, hogy bármely lapban akad néha a jó mellett silány munka is; és ha a miénkben is van olyan, a melyhez a mai irodalmi követelmények szempontjából szó férhet, az a szerkesztőség azon kényszer helyzetéből magyarázható, hogy jelesebb dolgozatok hiánya miatt nem válogathat, a beküldött cikkeket nem selejtezhetheti ki, hanem néha kénytelen olyant is kiadni, a mi a mértéket nem minden tekintetben üti, hanem inkább a hasábotok tölti. Nem akarom divatba kozni, hogy a lapban megjelent dolgozatokról itt részletesen szólnak, de mégis kötelességemnek tartom felemlíteni, hogy a kik derék dolgozatokat adtak, azok között is megkülönböztetendőbb hely illeti meg Radányi Józsefet kiváló természet-tudományi dolgozataival.

Választmányi gyűlés VI volt; nem sok ugyan, de ennyin is minden fennakadás nélkül ellehetett látni az ügyeket. Volt olyan eset is, hogy nem lehetett gyűlést tartani, mert választmányi tagok nem jöttek; a választmányi gyűlések jegyzőkönyve mutatja, hogy többnyire csak három választmányi tag volt jelen, a minek különben oka az is, hogy itt a székhelyen is kevés tag van.

A választmányról ezen évben csak egy munka fordult meg. György István kérésére választmányunk szivesen nyomatta ki magyarul ez évben is külön füzetekben való szétosztás végett Pálma Pál bukaresti érsek ő exjnak hiveihez intézett kath. körökben általános figyelmet keltő, magasztos szellemű főpásztori levelét.

Egyebekben a választmány munkálkodása a pénzügyek rendezésére irányult, és sikerült is a hátrálékokból tetemesen bevenni, ugy hogy a folyó kiadások rendes fedezése mellett még az alaptörke helyre állítására is 400 frtnál többet tehattünk máris a takarékbá.

Hogy a helyzet pénzügyi tekintetben ennyire is javult, azt kegyelmes Püspökünk és Fővédnökünk Ő Excellentiájának köszönhetjük, ki évenként több mint 500 frttal kegyes segítségni. Társulatunk iránt való tolytonos érdeklődése mellett még abbeli kérésünket is atyailag méltányolta, hogy társulatunkat és lapunkat körlevelileg ajánlani kegyeskedjék. O Exja valóságos Státora társula-

tunknak; kegyes gyámolítása nélkül már rég meg kellett volna szünnünk. Mennyire óhajtható, hogy a kegyesség eme nyilvánulatai ne menjenek kárba, hanem a hozott áldozatok kellőleg gyümölcsöztessenek!

A mi az egyházmegye történetének megírásai ügyét illeti, választmányunk egy három tagu bizottságot küldött volt ki, a mely gondolkozzék azon, hogy miként lehetne életbe léptetni a mult közgyűlés által elfogadott tervezetet, de a munka nagyon nehéz lévén, bizottság eljárásáról még jelentést nem tett.

Ha még egy esetet megemlítek, a jelentendők körét meglehetősen megjárta. Elmés helyről lapunknak a címével és társulatunk nevében egy miniature kiadás jelent meg.

A társulattól megválasztott szerkesztő bizottság nevében lapunkban egy nyilatkozat jelent meg, mely a közönséget tájékoztatja, hogy az említett vállalat az ő tudtán és beleegyezésén kívül történt. A közgyűléstől függ a fölött itélni, hogy ezen eljárás által kellőleg megtorlónak találja-e a társulat és lapja hivatalos neveinek nem illetékes egyének által magán kedvtelésből való felhasználását.

Jelenleg van a társulatnak 17 alapító tagja, 115 pártoló tagja, 94 rendes tagja, 117 előfizetője, összesen 343 tagja. A társulat lapja a „Közművelődés“ ment hetenkint a fennebbi 343 tagnak, azonkívül öt köteles példány, 8 ingyen példány, 40 cserepeldány, összesen hetenkint 396 példány.

A társulati könyvtár jegyzéke 360 számig ért. Mint egy 40 résznél folyóirat résznél különböző időben megjelenő lappal vagyunk csere viszonyban mint titkárnak a társulatról más jelenteni valóm nincs.

A közgyűlés alelnök indítványára elhatározza, hogy a titkári jelentés mely a tényleges állapotokat hűen tünteti fel, egész terjedelmében a jegyzőkönyvbe jöjjön.

3.) Alelnök kérdi a közgyűléstől, hogy a titkári jelentésben említett hivatalos címmel való visszaélés ellen követett eljárást elegendő megtorlásnak tartják? A gyűlés élénk eszmecsere után a szerkesztőség részéről az elnökség nevében közzétett nyilatkozattal az elkövetett ballépést eléggé megtorlottnak s az ügyet befejeztnek jelent ki.

4.) A számvizsgáló bizottság betérjeszti és jóváhagyásra ajánlja az 1887-ről szóló következő pénztári számadást:

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulatnak 1887. évi számadása. Bevétel 1. Az 1886 iki évről átjön 1887-re pénzmaradékban 84 frt, 2.) Alaptőke a takarékpénztárban 1492 számú takarékpénztári könyv szerint. 60 frt. 3.) Pártoló, rendes, tagdíjak és az előfizetőkől 1070 frt 35 kr, 4.) Ajándékok és rendkívüli jövedelmek és pedig: a. Püspök ő Exellentijától 400 frt, b. Nehány szó eladásából 140 frt. 55 kr. c. „Unitáriusok“ eladásából 5 frt. 55 kr. d. Pályázat hirdetésé t 18 frt. e. Egyéb rendkívüli jövedelem 112 frt 88 kr. összesen 676 frt. 98 kr. összeg: 1891 frt 33 kr. Gyulafehérvárt 1887 december 31. Fogarasi János pénztárnok. Dr. Cserni Béla ellenőr. Kiadás. 1.) Postai bélyegekre 1887. 1. számától 54 számig. 212 frt. 47 kr. 2.) Expeditura 1886 januártól december végeig á 8 frt.: 96 frt. 3.) A „Közművelődés“ netilap 1887 évi 1-szám-

tól 54 számig, „Nehány szó“, Palma Pál József körlevele, „Unitáriusok erdélybe“ és czimszalagok nyomtatására 1095 frt. 4.) Iktatási bélyegilleték a. m. kir. adóhivatalnak 29 frt 39 kr. 5.) Postai költségekre 4 frt. 46 kr. 6.) Alaptőke törlesztés az 1492 számú takarékpénztári könyv szerint és 1886 és 1887 évi kamatja 94 frt. 24 kr. 7.) Vénisch Antal asztalosnak 40 frt. 8.) Hantz György könyvkötőnek 5 frt. 62 kr. 9.) Dr. Tódor József alelnök urnak 4 frt. összeg. 1581 frt. 18 kr. Összehasonlítva: Bevétel 1891 frt 33 kr. Kiadás 1581 frt. 18 kr. Maradék 310 frt. 15 kr. és pedig 60 frt. takarékpénztárban és 255 frt 15 kr. készpénzben. A hátralék teszen összesen 1887 végén 970 frt. 80 kr. Minthogy az alaptőkéhez a 250 frt. 15 kr. is tétetik, az alap tőke tehát 1887 végén 404 frt. 38 kr. készpénzből áll, mely külön könyvszerint kezeltek. Gyulafehérvárt 1887 december 31. Fogarasi János pénztárnok. Dr. Cserni Béla. Ezen számadást tételről-tételre átvizsgálván helyesnek találtuk és ideiglenes' felmentésre ajánljuk Károlyfahérvárt 1888. jan. 25. Takó János Varga Sándor. — A jelentés tudomásul vétetik, a kitett eszterdöre a felmentvény megadatik és pénztár-kezelőknek buzgalmuért elismerő köszönet szavaztatik.

5.) Kapcsolatosan az előbbi ügygyel alelnök részletesen előadja, hogy miként lehetett a pénztárt ily kedvező állapotba hozni; lelkesült hangon említi püspök urunk ő excellentijának nagylelkű áldozatait. — A közgyűlés felalással éljenzés között fejezi ki ő excellentijája kegyességéért hálás köszönetét, alelnök jelentését pedig jóváhagyó tudomásul veszi.

6.) Olvastatik Fülöp Alajos levele, a melyben kéri a társulatot, hogy vállalja el a kiadását, vagy pedig őt kölcsön segítyezésével juttassa abba a helyzetbe, hogy minden 20—22 ivre menendő axiomaszerű gyűjteményét, — melyből lapunkban is jelentek meg mutatványok, kiadhasa. — Többen szoltak a dologhoz, de a társulat jelen pénzügyi viszonyai között a kérést egyik alakban sem lehet teljesíteni; az ügy áttétetik a választmányhoz azzal az utasítással, hogy azt a fennebbi értelemben lássa el.

7.) A belső választmány egyes tagoknak a székhelyről való eltávozása folytán hiányossá válván, szóba jött annak kiegészítése. — Közfelkiáltással rendes tagoknak megválasztattak Pál Antal és Zlamál Agoston; pótagoknak pedig Kádár Miklós és Pongrácz János.

8.) Szóba kerül egy társulati rendes ügyésznek a választásais. — Ajánlat folytán közfelkiáltással megválasztatik Kádár Miklós gyfehérvári előnyösön ismert és tisztelt hites ügyvéd.

9.) Uj tagokul jelentkeznek Gáspár István és Kórodi Mihály végzett teologusok. — A közgyűlés a jelentkezést örömmel veszi tudomásul s a választmányt utasítja a belépésnél szokásos teendők igazítására.

10.) A szerkesztőség évenként újra lévén választandó alelnök indítványára a szavazatszedő bizottságba kiküldetnek Pál Antal, Tamási Áron és Pál István, a gyűlés pedig 5 percze felüggesztetik.

11.) A szavazás lejárván, a következő eredményvel végződött: 19 szavazó czédula közül a felelős szerkesztőséget illetőleg Dr. Tódor József-re esett 17 szavazat; segédszerkesztők lettek Dr. Cserni Béla 19 szavazattal, Pál

István 16, Pál Antal 15, Straubert Ödön 14 szavazattal; a többi szavazat az egyesek között oszlott meg.

12.) Alelnök hódolattejesen az egész közgyűlés folytonos éljenzése között mond köszönetet, Püspök ur ő nagy-Méltóságának, hogy gyűlésünket magas megjelenésével kitüntetni kegyeskedett.

12.) Ő excellentiája nagyon örvendene, ha a társulat kedvezőbb képet mutatna, de nincs előttünk elérhetetlen cél, a jövő iránti remények még mindig megvalósíthatók, azért ezutánra is igéri szellemi és anyagi pártolását. Elismeréssel van az elnökség és a veterán tagok iránt, a kik kezdet óta a társulat javára munkáltak; óhaját fejezi ki, hogy bár mások is részt vennének a társulat munkaságában és tömörülnének a jó ügy érdekében. Vannak itt a kebelben is, a kik részt vehetnének a munkában, de fájdalom, nem lát itt mindenkit, a kit szeretne itt látni. A dioecesis becsülete és java forog fenn. Ha kiint látják, hogy itt bent a jó ügyet melegebben karolják fel, az jó hatással lesz a külsőkre; ők is sorakoznak és munkához fognak, nem mond le a reményről, hogy a hivatottak sietni fognak a társulatba belépni, annak céljához képest munkálkodni és ez által a jó ügyet segítik felvirágozni; azért örömmel adja áldását a társulatra. — O excellentiájának szavaira lelkesült éljenzés hangzott fel, a mely alatt a tereméből eltávozva, a gyűlés véget ért.

14.) A jegyzőkönyv hitelesítésére felkértek Pál Antal, Tamási Áron és Varga Sándor.

K. m. f.

Pál István
társulati titkár.

Kritikai levelek. XIX. A sokféle áttéregelési indok között, a mely nem egy lelket visz az ev. ref. akol sivár otthonába, igen nagy számmal szerepel a perlekedő házasságok könnyebb elválása. — Oly szoros viszonyban élő emberek közt, mint a házasságok, már magából az emberi természet mivoltából kifolyólag is vajmi sokszor fordulnak elő perpatvarok, pörlekedés, itt-ott gyűlölködés, nemnéha könnyebb, sőt nehezebb természetű hadviselés is. Képtelen törvény volna tehát az, mely apró bajokért nagy társadalmi javakat áldozna föl, a mely minden kis dologért megengedné felbontását egy olyan mélyen gyökerező frigynek, mint a házasság. — Már pedig erre a képtelenségre a kálvinistaság mindjárt ab initio pátenst vett magának.

Sőt azzal sem elégedett meg, hogy csak a saját hiteit boldogtalanítsa vele, hanem veleszületett ravaszságával és erőszakoskodásával keresztül vitte a „vegyes házasságok“ törvénybeigatását; és így különösen a vegyes vallású vidékeken a kath. hívek egy részének házasság-életét is elmaszlagosította.

Mert igaz ugyan, hogy az egyház lehetőleg igyekezett körülszancolni ön híveinek lelki érdekét, ha már éppen el kellett néznie, hogy ön fiai ev. ref. Zsuzsánákra veték szemeiket és viszont! De a gyakorlati élet vajmi szomorú tényekben illusztrálja, hogy a prot. szőszegés mennyire hatálytalanná teszi ezen intézkedéseket.

Hogy a kath. fél amavval vallási dolgokban közönséget ne tartson?! Szép! de hát ahhoz mit szól a világ, mikor a különben jámbor kath. asszony, prot. férje kedvéért sátoros ünnep első napján kénytelen a ref. temp-

lomba menni, mert férje úrvacsorát vesz akkor! Igaz, hogy aztán másodnap a férj meg elkiséri a kath. templomba (ha t. i. megteszi), jórészt azért, hogy vallása fönséges szertartásait az ebéd fölött és más szeretetreméltó állapotában érdekes attitude ökkal kifigurázhassa.

Hogy a gyermekek mind kath. vallásban neveltesse-nek?! Ez is szép. S ha az anya katolikus, a legtöbb esetben, legalább az első nevelést illetőleg úgy is történik. Már t. i. ha az apa rossz példája, másrészt meg el nem rontja, a mit a jó anya épített. — Protestáns anya pedig, olyannak neveli minden gyermekét. Hitoktatók, kik sok protestáns által lakott helyeken működnek, megmondhatják, hogy hány fiut kapnak kéz alá, a ki a miatyánkot az ismert protestáns toldalékkal tudja csak, az angyali üdvözlétről pedig még csak nem is hallott. Egy prot. özvegy törvény szerint kath. fiát csak akkor eresztette gyónni, meg áldozni, mikor a hitoktató a rendőrséggel, meg a törvényszékkal fenyegette. Mert az az istenes szándéka volt e derék hölgynek, hogy meg akarta azt a gyermeket nagyobb bizonyosság okáért „konfirmáltatni.“

Ily állapotok vannak ott, a hol a házasság már kezdetől fogva vegyes vallású házasságok között kötött meg. Vannak azonban ennél sokkal cifrább dolgok akkor, ha egyik vagy másik fél „kitér“ azért, hogy a prot. forum előtt csak amúgy hamarosan szabadulhasson „kölcsonösen“ gyűlölt házastársától, a kítől a kath. szentszék vagy nem választá el, vagy nem fogná elválasztani. Mert tudni kell, hogy amott az áttérés is számba vétetik az áttérő javára. Aztán azt a „kölcsonös“ gyűlöletet is meg lehet vásárolni!

A minék én eddig csak egy módjával ismerkedtem meg. S ez az, hogy a férj „megvásárolta“ gyűlölt nejeinek minden adósságát, csak hogy túladhasson rajta. Lett is haszna belőle de nagy! Mert az első mama állandó kontaktust tartván fenn férjénél maradt gyermekeivel, ezeket állandólag bujtogatta, hogy a kisebbik (Nr. 2.) mama gyermekeit üssék- verjék és keserítsék. Amit azok meg is cselekedtek nagy vitézül.

Tudni kell pedig még azt is, hogy a ref. felekezet házassági forumainál még kötelezi pörökben sem kívánatnak bebizonyítható *tények* a felperes javára való ítélethozatalban. Mert saját szememmel olvastam egy olyan ítéletet, a mely szerint hűtlenség *gyanuja* miatt elválasztották a prot. férjet kath. nejétől, előbbit nagylelkűen újabb házasságra szabadítván. Pedig ő volt a ludas!

Igy van ez! Hímem azért hiába való minden engedékenység, minden elnézés, a bűnnel való minden kaczerkodás! Mert azért a kálvinizmus mégsem lesz azzá, a mivé ismert tapintatu erdélyi Gründer — „püspöke“ praedestinálta, a „jövő vallásává“! Erre a mondásra czitálnom kell egy másik kálvinista oszlopnak és főispánnak nem kevésbé szellemes mint eredeti mondását, „hogy az bizony hiába való rotyogás“! Mert az egyház tana szerint a kereszttség szentségében nyert kegyelemnél fogva (virtus fidei infusa) minden sektabeli mindaddig, a mig felekezete hitvallásában kételkedni nem kezd, s kételei daczára tévhitéhez makacsul nem ragaszkodik. *tagja Krisztus igaz egyházának.* Ha már most ezen nézpontról az inqendens urak megszámlálnák híveiket, ugyan mennyire

apadna le a „jövő vallásának“ lelkebbeli jelen substratumai?! No de csak azért viasztnának magukat a mustármagról szóló példabeszéddel! Csakhogy az sem nekik mondatott!

Irodalom.

— Megjelent és beküldetett. a) **Az alázatosság gyakorlása.** Irta perugiai püspök korában Szentséges Atyánk XIII. Leo Pápa. Magyarul kiadja Dr. Boromisza Tibor jankováci plébános. Kalocsa 1888. 16° 104 l. Ára 30 kr. —

b) **Gyulafehérvár környékének flórája.** Irta Dr. Cserni Béla, bölcsészettudós és gymn. r. tanár. Gyulafehérvárt 1888. 8° 112 l. ára 1 frt. Ajánljuk e művet a művelt közönség és főképpen a természet barátainak becses figyelmébe. —

c) **Kalauz** a népiskolai nevelő-oktatás terén. Kath. paedagogiai tolyóirat. II. évf. III. és IV. füz. Kiadja Regézy József Nagyszombaton. Ára egész évré 2 frt.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Papszentelés.** F. hó 12-én áldozárokra szenteltettek: Gábor Mózes, Gáspár István, Hadnagy Mihály, Kiss József, Koródy Mihály, Melczér Károly, Sóllyom Géza Szigeti Gyula, erdélyegyházmegyei végzett hittanhallgatók és Kölln Gyula minorita rendű növendék. Püspök urunk ő nmlga az új papok tiszteletére ugyanaz nap díszbédet adott, melyre az új áldozárokon kívül a káptalan és központi papság is hivatalos volt. Az új papok hálaérzelmeit a kegyes Főpásztorral szemben az alkalommal Barts Ferencz nagyprépost-püspökhelyettes ur ő nmlga tolmácsolta, rövid, de érzékeny szavakban, melyre püspök ur ő nmsga meghatott szívvel fejtette föl, hogy mit vár ő, és mit vár az egyházmegye az új papoktól, örömmel konstatálván egyszersmind, hogy ő az új papokat olyanoknak ismerté, kikben nem fog csalódní.

— **Nagy Szébenből** lapunknak írják, hogy az ottoni jól berendezett és az orsolya szüzek vezetése alatt álló 8 osztályú leány iskolában a zárvizsgálatok megfelelő eredménnyel végződtek, a mely alkalommal női kézi munkakiállítás is rendeztek, a mely közül nem egy darab lepte meg a látogató közönséget. Ép ily vizsgálatok tartottak és kiállítás rendeztetett ugyanott a szt. ferencz-rendű nővérek vezetése alatt álló másik leány iskolában is. Mindkét intézet nagyon látogatot, de jelességüknél fogva megérdemelnék a fokozott érdeklődést.

— **Tíz év után.** 1878. június hó 16-án este az Európa vendéglő kávéházában 26 fiatal ember tartotta tanárainak társaságában búcsuzó estélyét. Mindnyájan ekkor tettek le a helybeli püspöki lyceumban az érettségi vizsgálatot s a jó remények tengerére bocsáták egészséges szívükkel és lelkükkel vezetett életsajkájukat. De mielőtt a szélrózsa minden irányába szétszórtak volna, a barátságos érzület egész hevével kívántak egymástól és tanáraiktól elbucsuzni. Csak hogy fáj nekik a talán örökre történő válás s azért, hogy szívüknek megnyugvást szerezzenek, 10 év után történő találkára (a kinek lesz, családjával együtt) kötelezték magukat. A kötelezvényt Avéd tanár őrizte hiven,

mint szemefényét s a mint az 1888 évvel eljött a kellő idő, az összejevendőök helybeli tagjaival bizottságot alkotott össze. A bizottság felhívására három tag kivételével mindenki tudatta, hogy jöhet vagy nem jöhet. A kellő levelezések után, az összejevetel ünnepe jun. 29-ére tűzött ki, s a jelentkezett tagok elszállásoltattak. A tagok zöme már 28-án együtt töltötte idejét s 29-én d. u. a hiányzóik is megérkeztek, de fájdalom a létszám így is apadt. Leírni nem lehet, azt az örömet, mi a találkozók arczán és viselkedésén oly kitünően tükröződött vissza s kiki lehetőleg addig húzta szabadsága idejét a míg csak teheté, mert nem kívánkozott senki el s az egész időt mind együtt töltötték. A 26 tanuló közül 10 év óta csak egy halt meg s a többi Béctől egészen a törsvári és verestoronyi szorosokig, valamint Csikmegeigy orszolt szét a haza különféle részeiben. Képviselvé van közöttük az orvosi, bányászati, postai, adóhivatali, közigazgatási, törvényszéki, papi, tanári, tanítói és gazdasági állás is. Az ünnepélyre 16-an jelentkeztek, de csak tizen jelentek meg, közülök ketten nejjöttek. Az ünnepély vagy jobban mondva az estély bankett alakban jun. 29-én este tartatott meg az Európa szálló üveg termében zártkörűen s a banketten a tanárokkal és tanárnékkel együtt 27-en vettek részt. Volt toaszt bőviben, zene és humor nem kevesebb s azért a társaság a legkitünőbb hangulatban volt mindvégig, azaz éjjel után 2 óráig, midőn is elhatározatván, hogy az egész társaság reggeli 10 órakor lefénnyképezeti magát, szétszólt. Másnap a lefénnyképezés előtt és után a társaság még a sétatéri kioszkban jött össze, mikor is aztán végleges búcsuzások történtek. Ezen nap délutánján egy töredék, még a „Mexico“-ban is összejött s együtt meghallgatták a várban a katonazenét. Ezentúl csak egyeseket láttunk a város területén. Az elválás azon reményben történt, hogyha formaszertű szerződés nem köttetett is, majd ugy 15—20 év múlva észbe fog jutni valakinek az, hogy a társaságot újra össze hívja. Adja Isten!

— **Gyászhir.** Temesvári Gergely szarvaskendi lelkes folyó hó 3-án az Urban elhunyt. A. ö. v. f. n. l. A kolozsvári r. kath. papság mélyen megsomorodott szívvel jelenti, hogy igen tisztelt nagyreményű ifjú tagja Tildó Kiss István áldozár, a kolozsvári m. kir. Ferencz József tudomány-egyetemen tanárjelölt, a kolozsvári m. kir. javító intézet és az iparos ifjak buzgó hitoktatója. Kötő utca 3. szám alatti lakásán, 1888. július 6-án d. u. 1/2 órákor, a halotti szentségek felvétele után, 24 éves korában, az Urban elhalt.

Mária czelli gyomoresöppek.

Kitűnő hatású szer a gyomor minden betegségeiben. f

Védegy.

Földművelhetetlen étvágyhiány, gyomorgöngyöség, rossz illatú lélekzet, feltűvődés, savanyú felbőfenes, kolika, gyomorhurut, gyomorgégés, homok- és darakepződés, túlságos nyálkakepződés, sárgaság, undor és hányás, főfájás (ha a gyomortól ered), gyormorgórcs, székszorulás, a gyomor-nak étellekkel és italokkal való túlterhelése, giliszták, lép-, máj- és aranyeres bántalmak esetében. — Egy üvege ára használati utasítással együtt 33 kr., kettős palackok 60 kr. Központi szétküldés Brady Károly gyógyszerész által Kremserben (Morvaország).

Kapható minden gyógyszerárban.

Óvást! A valódi máriaczelli gyomoresöppeket csak hamisítják és utánozzák. A valódiság jeleit minden üvegen piros, a fenti védjegyvel ellátott borítékba kell göngyölvé lennie és a minden üvegezhez mellékelte használati utasítason meg kell jegyezve lenni, hogy az Kremserben Gusek Henrik könyvnyomdájában nyomtatott.

Hamisítatlannul kapható: Gyulafehérvárt: Fröhlich Gyula gyógyszerésznél. — Szászvároson: Deák György, Graffius József, Wlad N. gyógyszerészeknél. — Szászsebes: Binder Lajos és Reinhard G. C. gyógyszerészeknél. — Medgyes: Schuster Gyógyszerésznél. — Szerdahely: Schimert Chr. Fr. gyógyszerésznél. — Radnóth: Jeney D. gyógyszerésznél. — Verespatak: Moldován Lajos gyógyszerésznél. — Hátszeg: Csonka József gyógyszerésznél.

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, PAL ISTVAN, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott Papp és Ferdinándnál a püsp. lyc. nyomdában Gyulafehérvárt.